

КНСБ
СОФИЯ, ПЛ. „МАКЕДОНИЯ“ № 1
Изх. № 02-01-4
Дата: 18.05.2020г

**ДО
Г-ЖА МЕНДА СТОЯНОВА
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОМИСИЯ ПО
БЮДЖЕТ И ФИНАНСИ
44-ТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ**

СТАНОВИЩЕ НА КНСБ ВЪРХУ ДАНЪЧНАТА ПОЛИТИКА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ И ВЪРХУ ЗИД НА ЗДДС

КНСБ винаги се е ръководела от интересите на българските работници и служители. В контекста на нарастващия дебат за промени в данъчната система на България, в частност въвеждането на елементи на диференцирано ДДС, Конфедерацията на независимите синдикати в България счита за нужно да припомни за пореден път своето становище върху тази част от икономическата политика на страната ни.

На първо място, пропорционалната система на данъчно облагане функционира в България вече 12 години. Проведената данъчна реформа през 2008 г. си постави няколко основни задачи – делът на „сивата икономика“, ръст на приходите от преки данъци като дял от БВП, ръст на ПЧИ и намаляване на неравенствата. **Изминалият времеви период ни дава пълно основание да твърдим, че нито една от споменатите тогава основни цели не бе постигната. Безпрецедентно е обърнато и съотношението между преки и косвени данъци като дял в държавния бюджет.** По тази тема КНСБ има редица анализи и оценки през годините. Крайният резултат беше точно обратния на този, който се очакваше, а именно:

- (1) Намаление на делът на преките данъци като източник на постъпления в държавния бюджет и увеличение на тежестите по линия на косвените данъци (основно ДДС)
- (2) Нарастване на неравенствата в страната (8,1 пъти е разликата между доходите на 20% най-бедни спрямо 20% най-богати S80/S20 за 2019 г., Коефициент на Джини за 2019 г. – 40,8%, Разлика между доходите на 10% най-бедни спрямо 10% най-богати – 14 пъти);
- (3) Намаление на размера на „сивата икономика“ като дял от БВП, но при много по-голяма основа, което означава ръст в абсолютно изражение;
- (4) Исторически рекордно ниски нива на ПЧИ в България, особено през последните 3 години.

На второ място, по отношение на ДДС, краткият исторически преглед показва, че в България въвеждането на ДДС е предвидено с Указ 56 за стопанска дейност от 1989 г.

На практика данъкът е въведен през 1994 г. с първоначална ставка от 18%. От 01.07.1996 г. ставката се увеличава на 22%, но от 01.01.1999 г. тя е намалена на 20%, каквато се е запазила и до днес. Следователно, идеята за коригиране на ДДС не е чужда за българската данъчна система, но винаги, когато е правена тя, е ставало въпрос за коригиране на общата ставка в посока увеличение или намаление, а не нейното диференциране.

КНСБ припомня, че ДДС е косвен данък и по своята същност подлежи на плащане в крайната фаза на всеки продукт, където цялата тежест се понася от потребителите на стоката или услугата. Дори да бъде диференциран ДДС за отделни отрасли или икономически дейности, каквито са изказаните намерения на изпълнителната власт през последните дни, то цените на крайните продукти няма да се намалят, защото това не може да бъде контролирано. В България няма ясно изградена методология, която да се използва при изчисляването на крайната стойност на един продукт. Преди да се прави каквото и да е в тази посока, трябва на всеки етап от производствения процес на един продукт, да е ясно колко е надценката върху базисната цена и дали тази надценка е икономически аргументирана, защото целта на всеки производител е да максимизира своята печалба, преследвайки собственото си рационално поведение. Според нас, върху цените на крайните продукти, може да се повлияе единствено с едновременно намаление на целия размер на ДДС, каквато е била практиката у нас и преди (например, намаление на общата ставка от 20% на 15%). Тогаваш няма как пазарът да реагира по различен начин, освен да намали цените на всички стоки и услуги, които се облагат с ДДС.

Икономическата практика е доказала многократно, че намаляването на ДДС на определени категории храни не води задължително до намаляването на тяхната цена. Това съждение има по-скоро нормативен характер и се използва в теоретичните модели, но не и в практиката. Освен това, все още ниското ниво на доходите в България няма да позволи на цените предварително избрани стоки и услуги да се свият. Подобен ефект би имал единствено при общо намаление на единната ставка на ДДС. Това е единственото условие при което бизнесът би си поделил нещо с потребителите

По отношение на конкретната ситуация, според нас липсва логика в това да се намалява ДДС на крайната стока в заведенията и ресторантите на 9%, когато в същото време ДДС на междинните стоки остава 20%. Това означава, че крайната цена за потребителите няма да намалее, тя просто ще остане същата, като разликата от 11% ще бъде присвоена под формата на печалба от съответния бизнес. За КНСБ това не е нищо повече от едно преразпределяне на пари от бюджета към бизнеса. **По този начин се намалява преразпределителната роля на държавата във време, когато ни трябва точно обратното. И без това по този показател сме на едно от последните места в ЕС. Оставаме скептични и относно твърдението, че по този начин делът на „сивата икономика“ в този отрасъл ще намалее.**

Все пак, заслужава да отбележим единственият, според нас, стойностен елемент на измененията, предвидени в ЗИД на ЗДДС с вносителите ГЕРБ и ОП. Това е изменението в ЗБДО за 2020 г. (Прил. 1 към чл. 9, т.1, ред 60), с което се повишават минималните осигурителни доходи (МОД) за групите професии от дейностите, за които

се предлага промяна в равнището на ДДС. КНСБ приема това предложение като малко закъсняло признание за ролята на МОД-те за изсветляването на икономиката по принцип и на визираните в проекта дейности в частност, но го приветства и се надява с тази промяна, практиката на negliжиране ролята на този важен инструмент за борба със сивата икономика да бъде преустановена.

На трето място, необходимо е когато се прави промяна в основния косвен данък, да се вземат предвид ценовите еластичности на търсенето и предлагането на стоките и услугите, които ще бъдат засегнати, както и значителния пазарен дял на монополистичната конкуренция в България, където една стока има стотици разновидности, т.нар. „диференцирани продукти“. Освен това, предварително трябва да се направи оценка на въздействието и ефектите върху потреблението, предлагането и фискалните такива. Анализът „разходи-ползи“, трябва да предшества намерението за въвеждане на каквато и да е промяна в данъчната система на България.

Според КНСБ, ако ще се отваря дебат за промяна в ДДС в посока неговото намаление, то това трябва да се случи за всички стоки и услуги или за нито една от тях, като това намаление трябва да бъде в еднакъв размер посредством промяна в общата ставка. Съгласни сме с аргументите на бизнеса, че България притежава една от най-високите ставки на ДДС в ЕС. Според нас този разговор трябва да бъде част от по-мощен такъв, за общата данъчна политика на страната ни, тъй като не може отделните данъци да се разглеждат „при равни други условия“. Данъчната система е много по-сложна и не трябва да се променя без предварително да е ясна посоката или философията, която ще изповядваме. Тук искаме категорично да заявим, че въвеждане на диференцирано ДДС за конкретни отрасли и сектори, независимо кои са те, не е антикризисна мярка по своята същност. Всички икономически теории и практики отхвърлят подобни тези.

На следващо място, използваме настоящия дебат да заявим отново, че е необходимо реструктуриране на цялата данъчна система в посока повече справедливост за хората с по-ниски доходи. Припомняме, че данъчната система в България е една от най-несправедливите в ЕС, където косвените данъци са приблизително 60% от общите данъчни приходи в бюджета. По този начин основната тежест се понася от потребителите. Подобна система на вторично разпределение не съществува в нито една страна-членка на ЕС.

КНСБ винаги е била последователна във своите позиции по този въпрос, като повече от десет години настояваме за следните неща, които считаме за нужно отново да припомним:

1. **Въвеждане на необлагаем минимум, който да бъде равен на установената минимална работна заплата (610 лв. към 2020 г.). Доходите, които превишават установената МРЗ да бъдат облагани с досегашната ставка от 10%, като данъчната основа се образува от разликата между получаваната работна заплата и установената МРЗ. По този начин се формира двустепенна скала на облагане (0% и 10%), което е добра основа за провеждане на конкретна социална и икономическа политика за повишаване на вътрешното търсене и благосъстоянието на обществото. Единственото предимство на настоящата**

система е нейната опростена схема на изчисляване и събиране, което не затруднява особено данъкоплатците и администрацията. Други положителни страни не виждаме.

2. **Поетапно увеличаване на максималния осигурителен доход** до сума, равна на 10 пъти установената МРЗ за страната. Ако облагането на доходите с данъци е пропорционално, то осигурителни вноски в България не са пропорционални. Колкото повече работната заплата нараства над определения максимален осигурителен доход (3000 лв.), толкова повече делът на данъчноосигурителните вноски клони към 10% и толкова повече се увеличава дохода върху който не се заплащат осигуровки. Това означава, че лицата с високи доходи не са ангажирани със социалната система, както останалите. Те не са ангажирани и с контрола върху изпълнението на функциите на българската държава. Тук е важно да се отбележи, че нарастването на осигурителния доход не означава нарастване на данъците на хората, а напротив – този ръст се изразява в повече права за обезщетения при безработица, по-високи пенсии, по-високи нива на заплащане за майчинство и т.н. Според нас, увеличението на базата на т.нар. „швейцарско правило“ е подходящ за момента начин за индексация;
3. **Интегриране на елементи на семейно подоходно облагане** като цялостен модел на прилагане в данъчната политика. Този подход на облагане финансово би стимулирал семействата и би насърчил раждаемостта и отглеждането на деца. Освен това, по този начин могат да се подпомогнат семействата като се увеличи техния разполагаем месечен общ доход. Конкретна мярка в тази насока, би могла да бъде необлагаем минимален първоначален доход за млади семейства за конкретен времеви период. По този начин ще се стимулира сключването на граждански брак, раждаемостта и потреблението. Като пример в тази насока, ако вземем минимален първоначален общ доход на семейство от 24 000 лв. с натрупване, то това би струвало около 50 млн. лв. на Държавния бюджет, което никак не е голяма сума на фона на общия размер на бюджета.
4. **Въвеждане на данък върху финансовите трансакции (FTT)**, който да бъде равен на 0,1% при обмяната на акции и облигации и 0,01% за договори на дериватни инструменти, ако една от финансовите институции е в страна-членка на ЕС. За да се избегне негативен ефект върху реалната икономика, както е твърдението на редица представители на бизнеса, данък за финансовите трансакции няма да се прилага при следните частни случаи: 1) Ежедневни финансови дейности на граждани и фирми (напр. заеми, плащания, застраховки, депозити и др.), 2) Дейности за инвестиционно банкиране в контекста на набиране на капитал, трансакции, извършвани в рамките на операции по реструктуриране, 3) Рефинансиране на трансакции с централни банки на държави и ЕЦБ. Такъв налог съществува в редица държави от ЕС като Гърция, Полша, Италия, Белгия, Австрия, Франция, Германия, Италия, Португалия, Словакия, Словения и Испания. Целта на този данък е да въведе справедливо облагане на финансовите институции, които получиха сериозна подкрепа от

страните си по време на последните няколко кризи, включително и сегашната, и сега е време да отделят по-сериозна част от печалбата си в името на справедливото ѝ разпределение. Освен това, подобен данък би повишил допълнително доверието във финансовите институции.

5. **Повишаване на данъка върху приходите от дивиденди от 5% на 10%** с оглед следване на еднаква логика с тази на корпоративното облагане. По този начин би се постигнало едно по-ефективно преразпределяне на средства във финансовия сектор, предвид огромните печалби и липсата на реинвестиция. Всяка корпорация е юридическо лице, което може да притежава имущество, да предявява иск или да бъде съдено и да сключва договори. Следователно, корпорацията е отделена от акционерите си със собствен живот. Като отделно предприятие, корпорацията има право да използва обществените блага като физическо лице и следователно е задължена да подпомага плащането на обществените блага чрез данъци. Същото важи и за нейните акционери. В досегашната система на облагане на бизнеса, много често печалбата се разпределя под формата на дивидент в края на годината, чиято ставка е едва 5%. Това е една от най-ниските ставки на данък върху приходите от дивиденди в целия ЕС (Чехия – 15%, Естония – 20%, Финландия – между 25% и 27%, Франция – 30%, Германия – 25%, Италия – 26%, Полша – 19% и т.н.).
6. Икономически логично и социално справедливо е да се **въведе еднократен данък само за 2020 г.** по отношение притежаването на движимо, недвижимо имущество и финансови активни над определена стойност. Тази стойност трябва да бъде обект на договаряне в рамките на НСТС и с участието на всички социални партньори. Предложението е мярката да бъде валидна само за 2020 г. предвид извънредната ситуация в която се намира цялото ни общество и необходимостта от мобилизацията на максимално много фискални ресурси. Припомняме, че подобна форма на облагане съществува в повечето развити европейски икономики като регулярно средство на облагане (Франция, Великобритания, Италия и др.);
7. **Въвеждането на допълнителни данъчни стимули за повишаване на квалификацията във фирмите и прилагане на т.нар. „зелени данъци“**, способстващи за намаляване енергоемкостта на производствата;

Очакваните загуби за държавния бюджет ще бъдат в размер на около 3,65 – 3,85¹ млрд. лв. Въпреки това, очакваните общи допълнителни приходи от различните видове фискални инструменти, които предлага КНСБ, са в размер на **3, 01 млрд. лв.** **Подробности за тези разчети сме давали много пъти в редица наши становища, вкл. и по отношение на Бюджет 2020, които са публично достъпни на хартиен и електронен носител в съответните институции и на сайта на КНСБ.** Това ще ограничи негативния ефект от предложените данъчни промени върху бюджета до едва

¹1) Въвеждане на необлагаем минимум: 1,3 – 1,5 млрд. лв., 2) Намаление на ДДС на 15% - 2,3 млрд. лв. и 3) Необлагаем първоначален доход за млади семейства – 50 млн. лв.

640 - 840 млн. лв. Предвид редовните излишъци, които регистрира страната ни през последните няколко години и наличието на значителни фискални буфери, не смятаме че това е значителна сума с оглед на тези особености. Според нас, голяма част от предложенията ни за фискална компенсация са лимитирани и подценени. Реалният ефект може да бъде много по-голям, но за тази цел е необходимо и съдействието на МФ.

В крайна сметка, парадигмата, че ниските данъци са магнит и автоматичен стимулатор за инвеститори и производители, загуби стойност през последните години. Считаме че потребителската данъчна тежест към момента е твърде висока, а общата такава е непропорционално разпределена. Подобна данъчна структура няма в нито една европейска страна и тя по никакъв начин не спомага за преодоляване на неравенствата, бедността и социалното изключване, напротив – задълбочава ги. Структурата на данъчните приходи се е изменила по начин, който прехвърля данъчната тежест върху косвените данъци, които пък са обект на плащане от цялото общество. Изхождайки от идеята, че пределната полезност на парите за по-бедните хора е по-висока, то и тяхното потребление на стоки, обложени с ДДС, е по-голямо. В този смисъл, те са обект на двойно облагане и се отнема несправедливо част от дохода им заради сгрешената система. В крайна сметка, данъчната система в България не отговаря на традиционното схващане за ЕС, че задължението на заможните слоеве е да поемат по-висок дял в държавния бюджет, с което да подпомогнат публичните услуги и социалните разходи на държавата.

Точно затова КНСБ настоява за промени, насочени към възстановяване на справедливостта и атакуване на бедността. Всички направени предложения целят единствено да се предложи алтернатива на изпълнителната власт като допълнителни приходи в Държавния бюджет, които да компенсират разходите по **въвеждане на необлагаем минимум и интегрирането на елементи на семейно подоходно облагане, които са основните искания на КНСБ по своята същност.** Като отговорна организация и затова считаме за редно, когато предлагаме определени промени, да посочим и източника на алтернативни приходи. Ако бъдат възприети нашите предложения за промени в данъчната политика, освен по-справедливо преразпределяне на публичните средства, ще се постигне и подобряване на съотношението между преките и косвените данъци и като приходи в държавния бюджет.

С УВАЖЕНИЕ,

**ПЛАМЕН ДИМИТРОВ
ПРЕЗИДЕНТ НА КНСБ**